

ОБОД БҮЛАДИ

МАОРИФ ЖОНБАХШДИР

Архивлардаги күнхана хужжатлар киши хаёлини ўтмишга чорлайды. Америка китобларларда сакланыптаған ас-римизнинг 20-йилларига оид бир түп хужжатлар, фото расмлар күлімінде тушиб қолди-ю, юртимизде 75 йил олдин содир бўлган воқеалар кино лентасидек кўз ўнгидан ўта бошлади.

1921 йил олинганд бир фото расмда Мунавваркори ва Мийнбузурк тошкентли маорифчилар орасида тас-вирланади.

Иккичинчи бир расмда Бухоро Жумхуриятининг раиси Усмон Ҳұжа ва Бухоро ҳарбий нозир Абдулхамид Орифнинг бир гурух туркия мөхмөнлар билан бирга Ко-булдаги Бобур мақбарасини зиёрат этиш чоғида туш-ган сурати бир умрга муҳрланиб қолган. Буюк Бобур мақбарасининг ёндида улар нималарни ўйлашти. Та-нгридан нималарни илтижо килишти?

Учнинчى расм биз үчүн жуда мухимдир. Бу расмда Бухоро Ҳалқ Шўролар Жумхуриятин нозирлари ва унинг раиси акс этирилган. Бу расм 1923 йили олинганд бўлиб, биз унда Бухоро Ҳалқ Шўролар Жумхуриятин нозирлар шуорсунинг раиси Файзула Ҳужа, маориф нозири Кори Йўлдуз Фулот ўғли (Ислам-фамилиялар ўша даврда қандай ёзилган бўлса, шундайлигича, ўзгартирилмасдан келтирилди), алдия нозир Абдурахим Юсуф ўғли, нозирлар шуорсунинг мувонии. Ота Ҳужа Фулот ўғли, хорижий ишлар нозирни Фиррат Абдурахим ўғли, иктисад нозирни Абдуқодир Мухиддин ўғли ва дохилий (ички ишлар) нозирни Мухторхон Сайтжон ўғли сиймаларини кўрамиз. Фиррат домла билан гойбона субхатлашгандай бўламиш.

Яна бир расм борки, у ҳар бир ўзбекнинг эътиборини узига ром етади. Ушбу расм 1922 йили Берлинда олинганд бўлиб, унда Олмония пойтахти Берлинда илм олаетнан туркистонли талабаларнинг ўша шаҳарга (ўша талабалар учун атаб) курилган масжиддан қиёғатдан вактлари акс этирилган. 30—35 ҷони, тахминан 12—17 ёшли Туркистоннинг орзуси, умиди бўлган илмга чан-коқ, покизда ниҳоллар.

Ҳар бир туркистонлик бу расмга бокиб, ўғга толади.

«Ноҳотки, им истаб, Берлингача борган шу нораста толибларнинг тақдирни фожиали тугаган бўлса!» деган ўйнидан поинсонга тинчлик бермайди. Бу ўш ватандошларимизнинг тақдирни менинг ҳам тинч кўймади. Босха ишларимни юғиштириб қўйиб, кутубхона ва архивлардаги хужжатларни ўрганиб, 1922 йили Берлинда ўнгиган айрим ватандошларимизнинг тақдирига оид баъзи томонларни ойдинлаштиридим.

**Хорижда илм олиб, профес-
сор, фан доктори даражасига
етган ватандошларимизнинг
қисқача тарихи**

20-йилларда Берлинда илм олган ватандошларимизнинг бир кисми олий маълумоти бўлиб, бир катор Орто мамлакатларда ўз илмий фаолиятларни давом этирилганлар.

Олмония университетлари олий таълим олиб, ўсоҳасида ийрик мутахассис, профессор даражасига кў-
тирилган ўзбек юртдошларимиздан биттаси Сайд Али бўлади.

Профессор Сайд Али

Сайд Али 1899 йил 15 февралда Тошкентда тугилган. Отасининг исми Усмон, онасининг исми Шафкат хоним бўлган, деб кўрсатилидаги хужжатларда. Сайд Али бошлангич ва ўрта таълимни Тошкентда олиб, 1922 йили ўкиш учун Олмонияга кетади. Берлиндаги университетда физика бўйича мутахассис, профессор даражасига олиш учун докторлик диссертациясини муввафқиятли ёқлади.

1934 йили Сайд Али Олмониядан Туркиянинг Анкара шаҳрига кўчади ҳамда Анкара университети күшлоп хў-
жалик (дехончилик) факультетида ишлай бошлади. Кейинчалик Сайд Али Анкара университети фан факультети физика бўйимига ишга ўтади. У шу ерда доцент, профессор лавозимларда то пенисига чикунича, 1969 йилага мекнат килади.

Сайд Али Турк Тили Жамияти (Turk Dil Kurumu) и-
нилишларида ҳам фаол иштирок этганинги ҳақидаги маълумоти 1942 йили бўлиб ўтган 4-Турк Тили Жамияти стенограммаси хужжатларидан билиш мумкин.

Сайд Али турк тилидан ташкири яна араб, форс, рус, олмон, инглиз тилларидан хабари бор зиёли инсон бўлган.

Профессор Сайд Али 1973 йил 30 август куни Анкара да оламдан кўз юмган. Ундан уч фарзанд қолган.

Профессор Ахмаджон Иброҳим

Ахмаджон 1900 йили 10 октябрда Тошкентда тавал-
луд топган. Бошлангич ва ўрта маълумоти ўз шаҳрида олиб, 1922 йили ўкишини яна давом этирида ви-
дади 1933 йили шу университетнинг геология диссертациясини бўлимида докторлик диссертациясини ёқлади.

Геология фанлари доктори, профессор Сайд Али ка-
ламига мансуб жуда кўп илмий тадқиқотлар ва китоб-
лар, дарсликлар мавжудиди.

Сайд Али Турк Тили Жамияти (Turk Dil Kurumu) и-
нилишларида ҳам фаол иштирок этганинги ҳақидаги маълумоти 1942 йили бўлиб ўтган 4-Турк Тили Жамияти стенограммаси хужжатларидан билиш мумкин.

Сайд Али турк тилидан ташкири яна араб, форс, рус,
олмон, инглиз тилларидан хабари бор зиёли инсон бўлган.

Профессор Сайд Али 1973 йил 30 август куни Анкара-
да оламдан кўз юмган. Ундан уч фарзанд қолган.

Профессор Мажид Иброҳим

Мажид проф. Ахмаджон Иброҳимнинг укаси бўлган.
Мажид Иброҳим ҳам Тошкентда тугилган, шу ерда ўрта
маълумоти бўлган ва акаси Ахмаджоннинг ўйлидан бо-
риб, ўша йиллари ўкиш учун Берлинга келган.

Ахмаджон Иброҳим Туркияга кўчиб келганидан сўнг, у Ҳукм (Okay) деган ном олган.

Турк тилида чиқкан бир канча адабиётларда унинг исми-шарифи Ахмаджон Иброҳим Ўқой деб берилган.

Ахмаджон 80-йилларининг охрида вафот этган. Ун-
дан ҳам уч фарзанд қолган.

Профессор Мажид Иброҳим

Мажид проф. Ахмаджон Иброҳимнинг укаси бўлган.
Мажид Иброҳим ҳам Тошкентда тугилган, шу ерда ўрта
маълумоти бўлган ва акаси Ахмаджоннинг ўйлидан бо-
риб, ўша йиллари ўкиш учун Берлинга келган.

Мажид Иброҳим Берлинда киме фанини ўрганиди.
Кимёдан докторлик диссертациясини ёқладигандан кейин, Туркиянинг Анкара шаҳрига келиб, олдин Анка-

га Оврупога бориб, ўкишини давом эттириш учун тайёр-
гарлик олиб боради. 1922 йили Тохир ўкиш учун Олмо-
нияга кетишига муввафқ бўлади. У Хайделберг уни-
верситетида фалсафа, социология ва иктисаддан илм
олади.

1930 йили Тохир кўчмачилар ҳаёти мавзууда док-
торлик диссертациясини ёқлади.

1929 йил декабр ойидан бошлаб Тохир дўсти Абди-
ваҳоб билан биргаликда устози Мустафо Чўкай ра-
барлигida «Ёш Туркистон» журналини нашр да бош-
лайди. Журнал таҳририяти Париж якинидаги кичик ша-
ҳарчага жойлашган бўлиб, журналини ўзи Берлиндаги
Босмахонада котилган. Шу сабаб Тохир Оврупонинг
хар иккиси мamlакати пойтахтларидаги ўн йил давомида
тинимиз мемнат килган.

Иккинчи жаҳон уруши бошлангуга кадар, Фарбий Ов-
рупода яшаган Тохир, 1939 йили Туркияга кетади.

1917 йилги инклибдан Тохир Шокир ўғлини оила-
си ҳам кўп толофат куради. Тохирнинг онаси Ҳамро-
хоним 1927 йили Тошкентда вафот этганидан сўнг, отаси
Шокир Розикбай ўғли бутун мол-мulkини ташлаш, 1933
или Афғонистонга ўтади. Тохирнинг опаси Ҳамбуба
хоним Шарафкори исм-шарифли кишига турмушга чи-
ккан. Тохирнинг отаси Маккага ҳаж килиш учун кетиб,
1936 йили Истанбулга кайтади. Тохирнинг отаси Ҳам-
буба Ҳамзий 1950 йили улинида шаҳарга келади ва 1950 йили у
киши Истанбулда вафот этади.

1939—1948 йиллари Тохир Туркия күшлоп хўжалиги
вазирилигда котилган. Сўнгда Анкара университети тил,
тарих ва жўрофия факультетига ишга ўтган. Бу олий
ўкув даргоҳида Тохир 1953 йили доцент, 1962 йили
профессор иммий унвонларига эга бўлган.

Ака-ука профессорлар Ахмаджон Иброҳим ва Мажид
Иброҳим мана шу Иброҳимхонининг фарзандлари бў-
лилар.

Иккиси 1954 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1955 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1956 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1957 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1958 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1959 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1960 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1961 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1962 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1963 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1964 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1965 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1966 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1967 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1968 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1969 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1970 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1971 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1972 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1973 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1974 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1975 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1976 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1977 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1978 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1979 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1980 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1981 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1982 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1983 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1984 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1985 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1986 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1987 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1988 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1989 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1990 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1991 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1992 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1993 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1994 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1995 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетади.

1996 йили Иранда таҳчилини ташкирига кетад

300 ЙИЛ БУРУН БУХОРОДА

Шоир яхши турмуш кидириб Мовароуннахринг кўлаб шахарларини кезди, Хиндистонга отланди. Лекин сўнгига дамда она юртни тартиштириб кўнглигидан қайти. У корафта тўкувчи уста эди. Лекин топган даромади моддий ахволни хеч яхшиламади. Хунармандлар ва косиб дўстлари унинг жону дили эзилар. Аждодлари каршилик бўлган Миробид Сайдо (такаллуси: Насафий) XVII асрнинг 30—йилларида Бухорода хунарманд оиласида дунёга келган. Зеҳни ўтири Миробид беш ёшидан мустакил мутола, хат машкига берилди, тез орада саводини чикарди, йигитлик палласиди кимсасиз қолгани учун Лаби Ховуз масжида кўзуридаги Девонбеги мадрасасида бир хўжада кун кечириди. Истевъоди эрта куз ёрди. Ашъорининг шукрати талабалар, шахар хунармандлари орасида тез ёйилди. У илмга ташна эди. Шу боис замонининг энг пешкадам алломаларидан бўлиб этилди.

Бухоро замонида камол топган шоиримиз Сайдо Насафийдан мумкаммал кулият келган. Унда 8500 байт турли жанрлардаги шеърлар жамланган. Уларнинг мавзу доираси кенг, мундарижаси ранг-баранг, нафосати юксак. Ўша давр шоир ва адабётшунси Малехо Самарқандий «Музаккирул-ахбоб» тазкирасида Сайдо иходига шундай баҳо берди: «Бокира фазаллари сўз усталарини хайратда колдириган, разво янглиг мухаммаслари сават тўла гулларнинг тожидир, шаҳрошиблари бозорларга фав-солған, робойларни сўз арабблари эътиборини ко-зонган, қасидалари салмоқли, маснавийлари сирларга бой, китъалари пандга сероб, мустазодлари қалбларни ром этивчи, мувашахлари, муаммо, чистонлари дилип-санд — нимаики ёзган бўлса барни мумтоз ва олийкадр-дир». У фазалларida инсоннинг турмуш уринишлари, хә-тий ходисаларни қаламга олади. Уларда воебандликка, ҳаққонийликка интилади. Фазалларда шоир ўзини «ку-дуқка ташланган Юсуфга», бўм-бўй сахро «тагида кун кенираётган мингларнинг бирига» ўштатди; «зогу за-ғонга ўйлдош» бўлгандан, «уйга замон ахлидан бирни ташриф буюрса даштла кочиб кетишига» маъжбур экани-дан, «жаҳон таланган қишлоқка», «гул қонга бўялган хан-жарга» ўшаганидан озор чекади. Даврининг нолон ман-зараларини чизди.

Сайдо Насафий кулиятининг катта бир қисми мас-навийлар ташкил келади. Улар 27 та бўлиб, анъанавий ишқи-саргузашт, ижтимоий-фалсафий характердаги маснавийлардан фарқ келади. Шоирининг бу хилдаги шеърлари бирон бир тарихий воқеа ёки шахс, табият манзараси, йил фасллари тасвирига багишланган ихчам достонни эслатади. Жумладан, бундай асарларини бир

ги ўрни хамда мавқеларини мумкаммал англашга ёрдам беради. Умуман Сайдо маснавийлари тузилиши, мавзу доираси, бадиийлиги жиҳатидан ушбу жанрнинг тарихий тараққиётида мухим бир ходиса хисобланади. Шарқ мум-тоз адабиётидаги бу туркумдаги асарлар факат Сайдо Насафий иходидагина мавжуд бўлиб, тили, услуби, бадиий тасвири усуллари хам ўзига хосидир. Касида, китъа, робий каҳи жанрларидаги асарлар хам ана шу маснавийлардаги фикрларни тўлдиришга хизмат қиласди. Жумладан, Баҳоруддин Накшбандга багишланган қасидалар шайх разваси ҳақидаги маснавийларда ифодаланган му-лоҳазаларни ривожлантиради, янада такомиллаштира-

ди. Сайдо бир умр шахар аҳли, хусусан, хунармандлар билан ҳамкору ҳамнафас бўлган санъаткордир. Шунинг учун хам шоир асарларининг етаки мавзуларидан бирин оддий меҳнаткаш ҳаљи ҳаётини тасвирилашдир. Сайдо девонидан косиблар, турли сабоғларига багишланган «хунармандлар шеърлари» мавжуд.

Сайдо «Хоҳа Мирзажон бақол таърифида», «Шуста-гар хожа Нурузомуҳаммад таърифида», «Бақъол хожа Ша-ғе таърифида», «Новвойлар таърифида», «Кассоб таъри-фида», «Нажкор таърифида» сингари маснавийларida хунарпешалар ҳаётини кўтарикини бир руҳда таърифлайди. Бундай «хунармандлар ҳақидаги шеърлар» ўрта Осиё ҳаётини ўзига хосидисиди.

Мавзумки, ўтиши мумтоз адабиётимизда шахарларда ўзидиган турли ижтимоий табакаларнинг жамиятда тут-ган ўрнини тасвирилаш, хўжрон гурухларнинг кирдилорларини танқид қилиш ахъянаси мавжуд. Лекин факат меҳнаткаш ҳаљининг турли тоғифаларини назм риштасида бир силсилада тасвирилаш-шахрошибу юратиш ҳам Сайдо Насафий қаламигагина хосидир, 404 байтдан иборат. Сайдо шахрошибуда ҷарчинғуршу таърифида, бағишиланган газалдан бошланиб, заргар, ҳалвогар, кулов, қандолати, тоқидўз, бақъол, камонгар, саройбон этик-дўз, пахсачи, ошлаз, ҳаймадўз, тандирчи, танбурчи, со-вунпаз, дегрез, кўхнадўз, дуқчи, курашчи, темирчи, мусаввир-котиб, далол сингари 212 ҳунар эгаси 2 байтдан тортиб 5 байтча бўлган шеъри таъриф ва тасви-тилаштада, иккичи томондан, ўша даврдаги баъзи тарихий воеаларни аниқ, тасаввур этишига кўмаклашади. Айрим тарихий шахсларнинг мавжуд ижтимоий тузумда-

нечаси кишининг қаттиқ совуғи, ёз чилласининг инсон тоқат қиломайдиган иссиги тасвирига, Бухоро, Бокай-жон чорбоги, Накшбанд равзаси таърифларига багишиланган.

Бир туркум маснавийлар Бухоро амирлари Абдулазизхон ҳамда Субҳонкулихон ҳуқмронлиги давридаги Мовароуннахрда рўй берган воеаларга бағишиланган. Улар бир томондан, шоир иходидаги реалистик тамоилларни кўрсатса, иккичи томондан, ўша даврдаги баъзи тарихий воеаларни аниқ, тасаввур этишига кўмаклашади. Айрим тарихий шахсларнинг мавжуд ижтимоий тузумда-

лардан Сайдо асарининг фарки у асосан фардда ёзилган. Ушбу манзумалар маърифий, таърихий, этнографик нуқтаи назардан ҳам катта аҳамиятга молик. Зеро, шоир шаҳрошиблари орқали биз ўшбу давр Бухоро музофотидаги хунармандлар хусусида, ҳар бир касбнинг ўзига хосликлари ҳақида хийла мумкаммал маълумотга эга бўламиз. Чонччи, Бухоро шаҳрида «шустаги» (кир ўзувчи)лик касби мавжуд бўлиб, шоир уларни ҳаёт по-казалиги тимсолидек таърифлайди.

Сайдо Насафийнинг хунар эгаларига меҳр-муҳаббати «Баҳориёт» («Хайвонотнома») манзумасида ҳам яққол ўз ифодасини топган. Кунлардан бир кун шоир фам гўшасидан чиқиб, сарҳоя қозланибди. Каражас бир сичон уяси оғизга ўтири олиб, ўзини таърифлантимиши. Унинг мақтандончлигини ўзиганда мушук келиб, сичонни паст уриб, ўзини мақтаб кетиди. Буни ўзиганда итеп келиб мушукни коралаб ўзини мақтаб бошлади, шу зайдада кўй, бўри, хўкис, туга, тошбак, тиپратикан, тулки, кўён, маймун, арслон, фил, каркидан бирин-кетин келиб, дастлаб ўзидан олдин гапирган хайвонни коралаб-ёмонлаб, сўнг ўз-ўзини таърифлайди. Ва ниҳоят «хайвонлар подшоси» дағдага асаса билан келиб ўз ваҳшати-ла керилади. Бир донани судрав бораётган чумоли. Шернинг галини ўзиганда, ўйлида тўхтадебди: «Эй, замониниң Рустами достони, чумолилар итифокидан бехабармисан. Биз бирлашгандга, оиласиз ризки сенинг айшигандандир, кумурсқалар овқати шербачаллардир», дейди. Шоир 18 ҳайвони ўзаро, ўз-ўзини таърифлаш мунозараси орқали мажозий ўйл билан тасвиirlар экан, асар охирда чумоли тилидаги «бирашларни ўзаро, бирлашмаган тузар» ўзига хосидисиди.

Сайдо «Хоҳа Мирзажон бақол таърифида», «Шуста-гар хожа Нурузомуҳаммад таърифида», «Бақъол хожа Ша-ғе таърифида», «Новвойлар таърифида», «Кассоб таъри-фида», «Нажкор таърифида» сингари маснавийларida хунарпешалар ҳаётини кўтарикини бир руҳда таърифлайди. Бундай «хунармандлар ҳақидаги шеърлар» мавжуд.

Сайдо ўзига хосидисиди, шоир шаҳарлардан бирни хи-собланади. У Ҳофиз, Жомий, Урфий, Хилорий, Назирий, Фигоний, Соиб, Камол, Калим, Толиб, Мушфикий сингари 70 да ортиг ўтишишдешларни азалишларидан шоирни эди.

Бутун умрими гоҳ гўшанишин, гоҳ ҳунармандлар орасида, баъзан эса муҳтоҷлик азобидан кутулиш учун Са-марқанду Тошкент, Каршию Шахрисабза шаҳарларидан ўт-казаган Сайдо чинакам ҳалқ-хунармандларни шоирни эди. У бир умр жавонмадринг билан машҳур ҳунармандлар гурунгидаги бўлди, ҳалқ дардига ҳамроҳ мутойиблашади. Шунинг учун амал шоирни маддий неъмат юратиш жараёнидаги кайfiятлari тасвириланади. Бошқа шаҳрошибу-

леди.

Сайдо ўзига хосидисиди, шоир шаҳарлардан бирни хи-собланади. У Ҳофиз, Жомий, Урфий, Хилорий, Назирий, Фигоний, Соиб, Камол, Калим, Толиб, Мушфикий сингари 70 да ортиг ўтишишдешларни азалишларидан шоирни эди.

Сайдо ўзига хосидисиди, шоир шаҳарлардан бирни хи-собланади. У Ҳофиз, Жомий, Урфий, Хилорий, Назирий, Фигоний, Соиб, Камол, Калим, Толиб, Мушфикий сингари 70 да ортиг ўтишишдешларни азалишларидан шоирни эди.

Инотуялло Шаҳроний 1976 йилда АҚШга ўкиша ке-либ, 1978 йили магистрлик илмий даражасини олган ва

Мирзажон Ҳоҳа Мирзажон Ҳоҳа таърифида, «Бақъол хожа Ша-ғе таърифида», «Новвойлар таърифида», «Кассоб таъри-фида», «Нажкор таърифида» сингари маснавийларida хунарпешалар ҳаётини кўтарикини бир руҳда таърифлайди. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили педагогикадан докторлик илмий даражасини олиш учун Аризона университетидаги диссертацияни ўзлаган. Шундай сунға Афғонистонга кайтиб бориб, Кобул университети Санъат бўлимида меҳнат қила бошлаган, шу бўлумнинг бошлиги даражасига кўтарилилган. 1982 йили яна АҚШга ўкиша келиб, 1986 йили

МАЪРИФАТ МАНЗИЛИ

Рамз БОБОЖОН
Ўзбекистон халқ шоири

ЙЎҚ! ҲАЙКАЛ ЭМАСМАН

«Сенинг меҳрингдан»
китобидан

Йўқ!
Ҳайкал эмасман,
ҳайкал эмасман!
Менга бегонадир бепарво нигоҳ...
Балки,
тамал тошман, биз сўз демасман,
Елкамда залварни тутаман огоҳ!
Балки,
йўнилмаган, лекин яроқли
Бир тошман, эхтимол, кутаман нафват...
Ўта, сугуя солса, сабит, синонки,
Замину замоннинг белига кувват.
Эхтимол,
харсангман, тоғлар кошида —
Илк нурга интилган бургут мисоли...
Эхтимол, бир тошман, дарё бошида
Паридай покизи, ювук жамоли...
Эхтимол, қайроқ... эхтимол чагир...
Киррамда ёғулдур юлдуз ёноқли...
Балки, ушшосизман, коядай оғир,
Бүгуним бардошли, эртам ардокли...
Йўқ!

Ҳайкал эмасман санъаткор йўнгани,
Шон-шурхат гангиттан тақдирга гувоҳ!
Балки, она-ернинг бағридан унган —
Тупори бир тошман, қўзлардан йирок...

ЁШЛИКНИ ЭСГА СОЛДИНГ

Деразамини очсан, соҳибжамодай
Жилмабир кўринидин наврӯзи олам.
Нафасинг муттар, кошинг хилоддай,
Чорбогим тўрида мунис, мукаррам...

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,
Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,
Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сен келдинг, гўзалим, тоғу тош оша,
Чулу саҳрарлорни ортда колдири...

Елчарлоп кўлидади сенга эргаша

Фунчалар лабиди нағма чалдириб...

Олтин водий очди бағрни сенга,

Осмон тўла юлдуз ёнди чараклаб.

Ҳассос тархимондай кўринидинг менга

Кўнглим китобини бир-бир вақралаб.

Туйе тўлкинида тенги ўйлигинг

Калбимга солди-ку яна гашликни.

Аммо дилбарлигинг, қўркинг, шўхўлигинг

Қайтариб бергандай бўлди ёшини.

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...

Бир уллаҳ, ўйғонсам, гуллади гилос,

Емғир сув сепгандай бўлди юзингга,

Офтоб офтоб эмас, ёнди ётирос,

Булут турни тутди нурли қўзингни.

Сени мен интиқуб кутдим йил бўйи,
Табиати сезнини ёйди йўлнингта.

Гўёки бошланди койнот тўйи,

Зеби зиннатин берди қўлинган...